

Çer ystynin proletariarň biriklegeri

М. Е. Saltъkov-Щедрин.

Мавруша Новаторка

[киносън]

Көсыргени—Merkit Belkov.

SECRET

CONFIDENTIAL

CONFIDENTIAL

SECRET

SECRET

CONFIDENTIAL

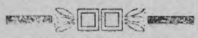
SECRET

Ойрот.
3-390

М. Е. Saltъkov-ŞCedrin.

MAVRUŞA NOVOTORKA

[киисъп]

Көсырген kizi—Merkit-Bolkov.

Инд. № 1202

977/160

Г.П.Б-ка облз. экз.
Янгр 1931 год
Лит № 28. 638

M. F. Johnson & Co.

1870

NEW YORK

Novotorşska dep çurtta meşcan kizinin Mavruşa dep vojlu kьs bala voъnъn aktu sanazьla pomeşcike çazьna kulga çyrgen.

Ol tuştа pomeşciktъn koъnda kulga çyrgen çuruk çuraasь Pavel dep vojdon uul pomeşciktъn ovorok“ alvazьn vudyryp, Tarzcko dep deremnee işter çyre-le Mavruşa dep kьs balaa tuştadь. Pavel-la Mavruşa eky voъь voъnъn syydi.

Ol tuştа Paveldьn vazьn vilip kuldaъnъr turgan pomeşcik yj kizi volgon ol voъna çyrgen kuldaъna kizi alъzьr ajldu volorъna çövin verbes çandu volgon. Paveldьn Mavruşaa sanazь çedip turganъn, pomeşcik kadьt ugala Pavel-dь Malinovest dep çerge voъnъn izin etirerge aldьrtkan. Pavel aldьnaç ajldu volordo anь po neşcik işteder dep vilbegen, ol ondъj kattu çakьltanь ugala voъnъnъ ajldu volgonъna syrekej sanarkagan, çе pomeşciktъn katu çakьltazьnaç kьjbaganda volzo, algan ezin çerine artьgьr, Pavel voъь çanъskan vardь.

Pavel, aldьnaç çajьm çadьp yurenip kalgan çijt emegenine kilep, emegenin çazьna menile kozo pomeşciktъn katu kьjьndu izine kьjnaль şьralavazьn dep, sanangan.

Kajrakan pomeşcik vir eki aj tuda-la ojto ovorok akcazьn vudyrerge iştedip vozodor volor-vo dep vodogon.

Çе Paveldьn vazьn vilip turgan pomeşcik kadьttъn sanazь onoç vaşka voldь. Ondo vararda Pavelga iş көр tavьldь.

Malinovestegi serkveziniң ikonastazьn vastra çanьrtьp eder volordo onь көdire işter vudyrer өji bildirbes voldь. Onьn ke-reginde Pavel emegenin voъna aldьgьr alъn dep, çakьlta verdi.

Ol tuştа Pavel, vazьn vilgen pomeşcik kadьtka çalьnъr çal-varьr meni vozotsьn dep, mөrgyp surap turdь. Pozodor volzogor ovrok akcazьn eki kat tölөjin. Bu işti işteer voъnъnъn ordьma, öskө çurukcь taар verejin, meniң emegenim ooru, işke cьdap volvos dep, surap turdь. Çе Paveldьn çajnaр suraganь tep tegin voldь kajrakan volgon pomeşcik kadьt ondu sözün ukpadь.

Munda ooruda uluska iş tavьlar dedi. Seniң emegeniң iş vilbes dep turgan volzoң meniң koъma kirze yurenep, dedi.

Mavruşa Malinovest dep, çerge varvaj mojnop turarda alvadar aldьrtьp algьadь.

Mailinovska albala ekelgeni.

Kajrakan volgon pomeşcik kadıt, çañ kelgen kulın Mavruşañ kergon vojnsa, kuc- ujan, ooru kizi dep bildi.

Kerip tura-la pomeşcik kadıt „sen ajında iş etpej kanajr tegin çatkan, vajala bir iş etken volvoj dep, Mavruşadañ suradı Mavruşa men ajında saduga kalaş vızgıdım dedi.

Ajdarda sen munda-da kalaş vızgarıñ dep ajttı.

Оның soondo Mavruşañ. pomeşcik vajdın vojьна amtandı, çakşь ak kalaş vızgar edip oo yzeri serkveniñ proşfer kalazın vızgar edip saldı.

Mavruşa onıñ mojnop cыgararga arga taraj pomeşiktyñ izin eder boldı.

Mavruşa-la Paveli, pomeşiktyñ vojьnyñ turaazыnyñ aldыndağь kattyñ bir kicinek kыьна çatrgыstь.

Pavelge iş edip, kazь kerek çepselin salarga turanыñ bir çaan kыьыñ verdi. Pavel vojь çovoş kiziniñ çөvineñ cыkрас çuruk çurag çurukcь kizi volgon.

Pomeşcika kozo çyrgen nekөr kuldary onь syrekej syup turatan. Paveldiñ çyrtен çyrymin керip өskө kul volgon uluzыnan çalaçajым çyrgenin bilze-de nekөrlөri kujunglevej çyreten. Mavruşañ olorgo vaza çakşь көrzedе Mavruşa olorgo çanaşpaj, olorrdoñ ьrap turatan.

Mavruşa turanыñ ystyndegi kadьна kaa-ça cыğьp turgan kereginde men onь çakşь vilbejten, çе bis azanьp turgan tuştа Mavruşañ, Paveldiñ алган emegenniñ çаразы ajdarь çok, emtir dep pomeşcitsa acьныp ajдыp turды.

Ertenen еңerge çetre eky vojь-vojьn çakşь көрүp oturup çadat. Pavel vojь kudajdыñ çurıgыñçuraganda, emegeni culuk tyyp oturat.

Culuktyñ deze pomeşcike tyyp turgan emes voьна tyyp çat. Munan aғь ne voloғьn-ta vilbej turum, pomeşcik yj kizi ajдыp turды.

Ol çajым voş çyrgen bu işke çetre үrenbegen dep, Mavruşañ adaанып алып, meniñ adam ajttı. Krepосnoj kizee varзыñ dep onь pomeşiktyñ men vodoor volzom krepостnoj kulьна bargan soondo vojьda krepостnoj kul volor ucurlu dep oo bilerge kerek.

Bir çaпыs sanazьна kirip, çaпыs takьp kelip vazьp vilgen pomeşik-teñ men slerdiñ izigerdi ederge turum dep kelip suragan volzo, kajdar.

Mende sağş vaza var, men oo iştegedij iş verer edim işter albas uur işti verbes edim.

Aş sogor'na men anь cыgarbas edim.

Kalaş, serkvenin proserenin vьzьragь kədirezi çeti kyniç vazьnda uc-le cas iş ijne ol! Saj azьr, peckee ot salaгьn kədyrezi əvəgəni işter çat.

Ezigin vəktəgiler, aяьna kizi kijdirbes, olorgo çyrer kizi çanьs uzun tildy Aniutka volьr çat..

Kudaj ucun olorgo tijve, ol serkvenin ikonastazьn edip, vudьrzin dep adam ajttь.

Serkvenin ikonastazь əvəgənnin izi ol kelin voяь iş etpes ne-ucurь var, tegin çadьr kursak çürge kem-de kizi bilər...

Voяьnьң salamardь ekelgen sraңaj-la pomeşcik volьr sajdь saxarlu icip turat.

Akьr men olordьң salamarьn aяьгьr alarьm.

Kazь birde pomeşcik kadьt, Pavel emegeni-le neni edip turu dep, Akulina dep kulьn igende, ol varьr bilgen pomeşciginin çakьltazьn kьjalta çok vudьгyp varala saadavaj-la ukan kərgenin ajdarga ojto kelgen.

Çe ne volьr çat? neme çok, amьr oturur, kuucьndazьr turgan emtir. Akьr, men olorgo kuucьndaşь vererim, sen olorgo evesaat oturьp çakşь kərup kelgen volzon kajdat.

Kərer neme çok, voяь kudajdьң syгyn çurap çat, emegeni vuduk çazar çat.

Saj-la sьjlatkan volorьnva-olordьң saяьn icpedim, bilbesim.

-Sen olor-lo bir volьr, olorgo voluzьr çatkan voldьң çe ondьj-da volzo pomecitsa Mavruşanь katulavaj, çykle arvanьr turgan.

Kazь birde Paveldi voяьna kьsьrtьr, aldьгьr turdь;

seniң kajraldu pomeşcike tynej katьң iş etpej eki kolьң voş saяьr, uzak oturar-va dep, ajdьr turdь.

Kalak ərəkən, onьn bir çamanьn taştagar dep, Pavel tizele-nip alьr mərgyp surap turdь.

Çok seniң dvor'jan volgon emegenin iş etpej uzak vajramdar-va mee ajdьr ver.

Kalaş vьzьгьr turu, əskə işti ol edip volьr albajtan.

Ol bir nedeledə uc tərt-le cas iş volьr çat iş əskə ulus əskə ulus kanajda işter çat, sen biləriң-be.

Pavlika ajdarb çok çarış kadıbt alğan.

Bilerim,  r k n, vaş volzbn, meni  emegenim ooru-da.

Aker men onbn ooruun onon srgara soksom,  akşb vologva: baza eveş sakbr k r jin, ol munan neni kbngaj-na, sen vojbn-da  aman emegenindi  akşb kerekke yurederinen onb erkeledip, oksonbr  azbn. Sbk arb, meni  k zim seni k rb zin.

Bu ermek kereginde Pavel syrekej sanarkap kunugup  yger voldb kanca aj  tk nce Mavruşa pomeşiktb  zin etrej kalazbn-da  etre kicevej bargan.

Pavel kanca takbr emegenin kul kizinin  yrymine yrenzin der, ajdb  yrdi,  e onbn yureduzi temeş vardb.

Ol tušta Mavruşa  v genin  akşb k rup-te turgan volzo sanaznda mundj neme kirip kizee barganbn me bir-de  akşb  etpedi, karbn koomoj voldb azj  ajbm  yreten kizi emdi kul voldbm onon ulam Mavruşa kunugup ta karbgbr  v geninen kyunib  anbr, onb  aman k r rge  ede verdi.

Emegeninin sanaznda vaška neme var onon ulam men ge-de oo-do  akşb volvoz der Pavel vodop  yger voldb onb kereginde ol eky kerizer voldb.

Men voş  ajbmdu kizi edim kacanda volzo vaj pomeşiktb  zin etpesim, kajrakandarga kacanda vazbr-vazbm der Mavruşa ajdb turdb, em pomeşiktb kuluna barganda kanajbr  ajbm  yrymdy vologbn,  sk  uluska tynej kul volup  adbn der  v goni ajdb  yreten.

 ok, meni  igbm  ajbm  yrymdy volgon men enemnen srgarbmda voş  ajbm  yrymdy kizi edim,  lgonc -le vb vojbn kacanda vaj kajrakandardbn  zin etpezim.

A sen kalaş vbzbbr, turun ijne-ol  enil-de iş volzo tynej-le pomeşiktb  zi volbr turb.

Kalazbn-da vbzbrvazbm, oltušta sen meni vbzbr-vbzbr der ajdarnda men tenek volo-lo senin s zindi uktum emdi men kb-dajdn serkvezine  anbs-la prosfer vbzbradbm.

Vazbvbs vilgen pomeşik seni kamzb-la sojzbn der,  akaruv berze ne vologbn?

Vojzbn kanajbr-ta kbznaza, teremdi-de sojzo, men  ajbm  yrymim-di olorgo verbezim.

Ol s s aajbnca Mavruşa kulur alatan kynyne kulur alarga bargadb, ajdarda kulur ulup vereten kizi Mavruşa kelbedi der pomeşik-kadbtka ajdb saldb.

Үреткен учун sposibo volън.

Бу ваза кайда верди деп помеşcitsa сугулдандь.

Та билбезим Мен помеşcик-тың емес мен воş çайым кизи.

Акыр мен оны сьртна çайым воş çурымди берерим, екелигер оны, бир аз аамай ерин козо кьсьгьр келигер!

Pavelдың алдында айдьр çурғени сьндальр, Mавруşаны камсыла сойгьладь.

Ед ваşкь кьйп волордо евеş кirely сокть атып казагазына арагвай кьстар çадар турага арагьр, Paveидың война камсылать камсылар токтоган тушта Mавруша skomejkadan тура-ла, өвөгониниң видьна төгьур араж ермектенip айтты!

Yretken usun sposiva volzьn.

Çe onды volzo, помеşcиктың kalазьн вьзьгьрга çөрке кирведи.

Оноң арь Mавруша Sanarkaj верди.

Aldьndagь şьrazьның ystьne sokkopyнаң ulam ooruu kozьldь өвөгони помекcиктың çакьltазьн velen ugup камсыладь деп, oo асьньр çурер voldь

Bojлогьның çаткан айна ojто çаныр келерде Mавруша өвөгонин „Sen kerek çok çaman kizi“ деп айтты.

Оноң арь амыр ерты çадьзьвьс çөк волор деп Pavel билip алды.

Mавруша кунун-ле воjnың çаткан туразьна çаныскан отура volгон, өвөгони истерде оны çанына отурадан volgoj, өвөгони ермек suraganda кун çокко албаданьр карун айдар volгон.

Оноң арь не volогьн. Pavel sanаныр усурьн тарап çурген.

Pomeşcik kadьt кун тоозьна Mавруша emdige çetire кьльгьн таşтар иštenvej турган-ва деп suraganda ee кьльгь ol-lo воjь, деп карузь suragan тоозьна анды voldь.

Ol воjь nca помеşcik-emegen katulana-ла аj вазьна koluna берip турган аş kursagan, сөс ukpagan kulдарьна бервей өскө kulдарь-ла тыңей çаныс kazannaң azanzьн деп айтты.

Mавруша ol çакьltadan vazi-ла mojnop, çaantajьн оны кайьр көrip çyreten emegen azra воjьмның кунуньм-ле stolovojго çа-ныста вагьр azanvazьm деп, айттыгьр ijdi.

Ol kursaktaң аştavaspa деп, помеşcik kadьt kajkap турды.

Bilvej turum, meni албадап stolovojго aparza-da тыңей мен azanvazьm деп, айдат.

Ol çьlan төгьндеп туру, аştaza важа-ла çiir, stolovojго оны өкелер:

Bisti bozot  r ken

Mavruşa tögyn ajtpadı, eki kyniñ turkypna kursak çibej oturdı, çañs, Kazannañ kupsak çii stolovojgo varvadı, uc kvnniñ vaznda pomeşcik tep kadıt kajkar, Paveldi kьcьrtьp aьp, seniñ emegeniñ tarmalu kizi ve dep suragan.

— Bilbej turum ɵrɵkɵn oo ru vologvo dep Pavel ajttı.

— Oru ulus çovoş çyreten, onoյp vulganьp kььpvajtan.

Çok ol ooru emes, ol voյ teskeri çandı kizi emtir.

Men ol çılandı ɵtkyre vilip turum. seni-de vilerim. Tokto, aajlan seniñ saldatka varar çazyñ ɵtkɵn-de volzo men seni emdi-de saldatka verzem kuynim.

Pavel çajnar turu visti vozodьgar, ɵrɵkɵn, men voյmda ucun emegenim-de ucun ovrok tɵleјin dep suradı.

— Kacanda vozotpozьm serkvenin ikonostazьn-da edip vozotson, seni vozotpozьm. Өigence-le Malinovestke çyrenin, voo oturup karuzьgan emegenindi erkelediپ otur.

Nede volzo ol moյnook kadıtьn kьзы tььь kьյp turup yureder kerek.

Onь kaniuşnija-ga ekeliger dep, asььp kьյgььp, çakarı, verip turala, onь kininde ojto sananьp, turala ajttı: çe akь, voյzь. Tijbeger! Ondonor volog-va vaza bir eveş sakьjь!

Kijninde ɵvɵgɵnin emegennen ajgьzьp, dep Mavruşanь alvan. kucle stolovojgo aparьp çyrg ys—dep pomeşcik emegennen prikas cьkan, ajdarda ol prikasť vudyгyp alarga ulus varar-da Paveldь çatkan kьььnañ ьj sьgьt, kьյgь cьgarda pomeşcik emegen korkьj verdi.

„Cьndap-ta ol kursaktan torolop ɵlzɵ kajdar dep sanandı.

Ajьnda çyrgen kuldarь, vaza olor oşkoş kul kizi çaan kucy, kajrakan volgon yj kizi-le korukraj tartьzьpturganьp kɵyp kajkaşklar turdı.

Pomeşcik kandьj-la kьjьnda salьp, pomeşcik kajrakan Mavruşanь teskeri çañn toktođp volvoj turdı.

— Kuzak icetpe dep emegen çantajьn kljusnişadan surap turdı.

— Em turguza moյnogonso. ɵvɵgɵni Pavel urdap kursak verip turgan volor yjine kalaşьn ođьgьnda verer volzo vozokoj-la men ol ekydi Sibierçaar sьlkaa ijeveredim.

Çe onđь-da volzo kьstar çadatan turazьna aş kurşak aparza-la pomeşcik em gen viruuzin aldььp ajdatan:

Bu mindi apara-la ol kelinge meni verdi dep ajtraj, voյьm ekeldim dep, ajt dep, çakьp ijeten.

Yjine kalaštyn oodьgьn da verer volzo men ol ekydi
sivjrge ssьka ije vererim, dep Pavelga aјdat.

Korkuştu kucty kajrakan, arga çokto sanandı:

Бу керекти тынаң ағы кичеер волзом җаңыс-ла тешкери җанду кулга волыр өскө керектерим таştаланан туру.

Опоёр Сананган аајнаса помеşчик волгон емеген Павелд кысыгыр ала-ла ајтты:

— Канса ајдың туркуньна мен слердең кыјың ыра көрдим. Emdi куунјме тјјди.

Emdi канайта җатсагар, воөыгар билгер.

Кара җаңыс seniң ol помеşчик катън менің козиме көринеер волгозын оның кижинде mee асылвагар. Sen aktu волзон бурulu волзон мен слерди екилегерди вазъ-ла Сибирге верип іјерим.

Mavruşa emdi kizi тјјбезин деп, тургуза-ла җакылта верди. Paveldың војьна ојто ајлынаң ичер едір аш курсагың берзин dedi, емегенин деже stolovoјдоң ичер etti.

Ol канайда җатса онојда җатсын, тегиннен тегин мен оны аз-равазым dedi.

Оноң улам Mavruşa җовозьды, Sranaj-ла җер уетыне җок волгонына туңей voldь.

Турмедегі кизи сылар ун җок вајьның җаткан кыбында отырды.

Paveldың җыумы ојто оңдолвос волыр коонојтјј verdi:

Mavruşаның кууни өвөгөннең cek җанган, аны-ла sranaj ер-мектеşвес voldь. Paveldың керегине менің җыуымим мунды тувекты ацулу voldь деп.

Mavruşa sanaarkap отырды. Aldындагы екі војьның җаразын көрузур нак җырген җыумы emdi өсти, екі војь корушпес voldь.

Mavruşa өвөгөннің көрвөј varган деп кизе җаңыс-та ајтрајда тур-за, анызы оны кылыгына vildirip турды.

Mavruşa өвөгөнине җаман санар, korondop өлтүрбезин деп, Анушка korkup турды җе Pavel онды кылыкты Mavruşa кылынар деп җаңыс-та турарда оны ичин бутпей северленвей турган. Емегені Paveldь sranaj көрвөс-те волгон volzo Pavel емегенің азы војьна җакшы көрүр турган җе онды-да volzo оноң ағы оны көр-

Турмедегі кiзi сьлар инсьврај војьпн, саткаң кььнда отнрдь.

vəs volgon emegeni-le kanajır çurtaar dep sanarkar, voյm ɵzɵm tort-tep sananar voldь.

Ol opojır kьnpas, men voյmnpьd koљm-la, voյmnpьd tь-nya җederim onzь tort volor degen.

Җe ol kerek opojır volvody, onoң ɵskɵ voldь. Kyskyde er-ten tura җer җakşь җarьgalakta, ulus sandьrap, arь veri җygyrup turarda men ojgondьm.

Tɵzɵk-tɵң turup җala kijnip turanьd aldьndagь katka t y z y p varzam uduru tuştagan kьstan Mavruşa vuunьp ɵldi dep ukьm.

Nenin ucun pomeşsikter krepostnoj kuldarın syrekej katu tutkan?

Krepostnoj çaң tuzunda, çaңыс Mавруша војьныа тыпына çedip ølgøn emes.

Krepostnoj krestjandar сьвьктадатан, кьпналатам деп çaантајьп ајдыр çyreten.

Krepostnoj krestjandardь pomeşsiktar, ofitserler, pristavtan, көр савазып сьвьк-ла сојотон. Сьвьк камсень altaj ulus көдирези билер волвој, озо çajzan tuzunda ol, кьльк акајда-да вар волгон.

Pomeşsikterdin kizi сојотон сьвьгып tudamdap суулар, катразып, сьвьктаза өткүр волзып деп, ськ çerge veleter salatan волгон.

Çаңыс сьвьк, кизини он-ла катар согор онон арь сьвьк ç a r a в a j варар, онь seliir.

Rosijada. казы бир çerde сьвьк çedişpeј turatan, онды nemeni ugar-da da сольн волър çat 1849 çыда, Tavriceskij, хersonskij гувберлердин, ваşkarуларь, сьвькть киевтин ваşkarуузынаң surat-кан. Tavriceskij гувберден сьвьктаң алты муң tudam хersonskijга 2 муң tudam suratkan.

Krepostnoj улусть, коркышту кьпнга tutkan. Pomeşsik-тын emegeninin вазына kijeten arcулдың uzaganь: коомој çазagan кьс baldardь sranaj билеј - алганца сьвьктајтан.

1765 çыда, belininoј деп teremnede, icinde balalu кьсть 200 katar сьвьк-ла согор-do ol øy vala сьgardь оньң kijninde çaан удавај војьда øldi krepostnoj ulus сьгаладьр, сьвьктадыр çyргence tort-ла војьныа колыла тыпына çedip øлзө çакшы деп ајдыр турды.

1783 çыда, Saratovskij гувбердын Alekseј Malitsev деп kizi-n'i сьвьктар edip, çаргылар salarda оо sanarkap çyреle çaан saada

вај, војњыа ајьна виуыьр ɵур калган кезиги улус сьвьктыа ка-
ту кьјьна туруп запызь сьгьр ыуле веретен.

1795 ылда, Іван Никитин деп, крестјан кизи сьвьктаганда-ла,
оноа 2 недеа ɵкɵа сооадо ыуле берген.

Ондь кьјьнду кереќтер кɵр волгон. Бір-де вирузь ыок ак-
таа акту улусть каярал вервей сьвьктајтан.

1796 ылда ыаныс Вологотскіј губерде крепостној улустаа сь-
вьктатканы 699 кизи волгон, Новгородскіј губерде 510 кизи.

Низегородскојда 193 кизи Товрицескіј губерде сьвьктаткан 80
кизи ые оноа-до ɵскɵ ыерлерде не волвогон деп ајдар!

Камьк аватыль, камсь сьвькла кенедип турарда оныа каты
валазь, ыьргадь деп кизи ајдар-ва?

Онојьр улусть алван кысле, камсь-ла куньктыьгваза поме-
щиктер, војьорыньа крепостној кударьаа tudup волвос еди.

Оныа усун помещиктер акса ыɵɵɵ кɵптɵдип, ыьргар ыадар-
да војьыаа крепостној кударьаа катлар, кьјнар ɵтыгуп турганы ол.

Кариузына турар редакторь Ојрот редколегія.

65464

Ойрот.

3-390

